

SONUÇ

Bütün bu istatistiklere özel dersler, sivil toplum (İslâmî akımlar) tarafından açılan Kur'an kursları, özel İslâmî fonlar tarafından finanse edilen öğrenci yurtları ve yaklaşık on bin öğrencisi olan 23 İlahiyat Fakültesi dahil değildir. Vakıflar, özel televizyon kanalları, radyolar ve yazılı basın da, çocuk ve gençlerin dini ve ideolojik eğitimine katkıda bulunmak için büyük enerji sarf etmektedir. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde 3 Etkim 2005'te müzakerelerin resmi olarak başlamasıyla birlikte, eğitim alanında din mesleği gündemde hiç olmadığı kadar önemli bir yer tutmaktadır. Bu süreç herkeşe umut aşılamaktadır. Özellikle, Atatürkçü laikliğin üzerine titreyen ve dini devletin kontrolüne sokan, ordunun tehdidi altındaki bir Türkiye'den beklemeyebilecekleri gayri; dinin kanunlara uygun tüm yönleriyle yayılmasına ve inanç özgürlüğüne saygılı bir hukuk devletinden almayı umit eden İslâmî çevreler umutludur. Ayrıca devlet Türk çocuklarına tek tip, kısmi ve bu eğitimde kabul görmeyen nüfusun geniş kesimlerini dışarıda bırakan, hâkim ideolojiye uygun bir İslâm aşılamak şeklindeki mevcut rolünden çıkartarak, devleti katı tarafsızlık rolünün başına geçiren bir laikliğin taraftarları da bu süreçten umutlanmaktadır.

OKULUN TARİHÇESİ

19. yüzyıl, milliyetçiliğin etkisiyle birçok yeni devletin ortaya çıktığı, yeni kurulan ve nüfusunun çoğunluğu Ortodoks olan her devletin aynı zamanda

ni yetiştiremedikliklerinden dışarıya ve diğer kiliselere bağımı hale gelmişlerdir. Dolarısıyla, ilkedeki tüm Hristiyan cemaatler, Türkiye'de ruhanileribu sorunu ruhan adayılarıyı yurtdışındaki seminlere göndererek gözetmekmamıştır. Katolikler de Beyoğlu'ndaki St. Louis semineri kapandığından beri cak 1968'de kapalmıştır. Süryanilerin ise hiçbir zaman resmi bir okulları ol- ruhan okulu Holy Cross Seminary 1953'te faaliyet göstermeye başlamış an- men, Süryani vb. diğer gayrimüslimlerin de sorunudur. Örneğin Ermenilerin samanın aksine ruhan yetiştirememek Türkiye'de yalnız Rumların değil, Er- sıyla birlikte daha dikkat çekici bir hal almıştır. Aslında kamunoyundaki yanı- yen bu sorun, son yıllarda var olan ruhanın yaşlanması ve sayısının azalma- sıyla birlikte, yeterince mezunun varlığı sebebiyle önceleri pek dille getirilme- runlarla karşı karşıya kalmışlardır. Var olan ruhan okullarının kapanma- zlenlenmesinden sonra, azınlıklar Cumhuriyet dönemi boyunca çeşitli so- 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile Türkiye'deki azınlıkların statüsünün dü-

GİRİŞ

Laik Türkiye'de Ruhan Yetiştirme Sorunu: Heybelleliada Ruhan Okulu*

Elçin Macar

12

Tartışılan konular: Fransa ve Türkiye'de İhtıfâlar ve İhtıfâlar
27

(*) Bu metnin geliştirilmiş hali, Mehmet Ali Gökçe ile birlikte kaleme aldığımız Heybelleliada Ruhan Okulu'nun Geliştirilmiş Üzerine Tartışmalar ve Öneriler başlıklı çalışmamızda yer almaktadır. http://www.icesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/DT/AB/Ruhban%20%2812.05%29.pdf

kendi ulusal kilisesini kurduğu, böylece Rum Patrikhanesi'nin de geçmişten gelen gücünün sarsımını geçirdiği bir döneme işaret eder.

Bu nedenle yüzyıllardır varoluş dayanağının doğal sonucu olarak Patrikhanecilik, artık farklı ulus-devletleri oluşturan Ortodoks toplumlar arasında dini birliği muhafaza edebilmek, teolojik konularda türdeşliği sağlayabilmek amacıyla, kendi himayesinde ve milliyetler üstü bir anlayışla ruhbanını yetiştirebileceği bir ilahiyat okulumu kurmayı planlar. Bu yolda ilk adımı Patrikhanesinin IV. Germanos atar ve Heybeliada'da Umur Tepeşi'nde Bizans döneminden kalma Aya Triada Manastırı'nda, 1844 tarihinde Heybeliada Ruhban Okulu'nu (HRO) açar.

Okula, Birinci Dünya Savaşı sırasında geçici olarak askerî nedenlerle el konur, cumhuriyetin ilanımdan sonra da istimalîk tehdidinde maruz kalır. 1940'lı yıllara kadar süren davalar sonucunda okul, Patrikhaneye adına kaydedilir.

1947'de Patrikhaneye HRO'yu bir yüksekokul haline getirmeyi amaçlar ve ders programında değişiklikler yapılmaz, yabancılara öğrenci ve öğretmenler kabul edilmez, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanır. Bakamliklerarası bir komisyonca incelenen yüksekokul olma isteğine getirilen yorum, yarım yüzyıl sonra ülkenin gündemine tekrar geleceği için oldukça ilginçtir.¹

"Bu talep her şeyden önce 16 yerli talebesi bulunan bir okul hakkında vakıf olduğuna göre evvela hakiki bir ihtiyaç mahsulü değildir... 4936 sayılı kanununda üniversitelerle üniversitelerle bağli olmaya bağli ağıllar fakülter devlet eli ile ve kanunla kurulabilir denilmektedir... Bu bakımdan ilerde hakiki bir ihtiyacı karşılayabilmek için ilahiyat fakültesine bir Ortodoks kürsüsü ilavesi suretiyle temin edilmesi düşünülebilir."

1950'de iktidar değişip, Menderes başbakan olunca, azınlıklar açısından yeni bir dönem başlar. DP'nin iktidarının ikinci yılında, Millî Eğitim Bakanlığı'nın emriyle, okulun var olan üç sınıflı kısmına bir sınıflı ilave edildi. "Teoloji İhtisas Okulu" olarak derseleştirilmesi sağlandı.² Yani "yüksek okul" denilen kısım bir yıllık bir eğitimi kapsamakta idi. Öğrencilerin büyük bir kısmı Patrikhaneye'nin yetki alanındaki bölgeleden gelirdi. 1951'deki değişiklik sonrasındaki hükümetin izniyle, sadece Bizans ritli Ortodoks kiliselerinden değil; Etiyopya Kilisesi, Anglikan Kilisesi gibi değişik kiliselerden gelenler de okula eğitim görene olanağına kavuştu.

1 Emre Özyılmaz, *Heybeliada Ruhban Okulu*, Ankara, Tamsa Yay., 2000, s. 86.
2 Özyılmaz, a.g.e., s. 77-78.

HRO'nun faaliyetlerini sürdürdüğü dönem boyunca okul müdürü, metropolitler arasından atanır ve aynı zamanda okulun içinde bulunduğu Aya Triada Manastırı'nın da sorumlusudur. Azınlık okullarında ve özel okullarda uygulandığı üzere bir kurucu atanması buradaki da sürer, aynı zamanda müdür de olan metropolit, kurucu olarak atanır. Ancak 1960'la, var olan kurumunun ölümünden sonra bir daha böyle bir atama yapılmaz.

1963'te başlayan, 1964-1965 yıllarındaki Türkiye-Yunanistan gerginliğinden HRO da payını alır. Menderes döneminde başlamış olan, Türkiye büyükelçiliklerinden HRO'ya gelmek için bağvuran öğrenci adaylarına "so-ruşturma yapmaksızın vize verme uygulaması" 1963'te kaldırılır. Bu dönemdeki resmi yazışmalarda ilk defa, HRO'nun Yunanistan'a karşı koz olma özelliği vurgulanır.

1932-37 arası, okul 65 öğrenci ile üçü Türk olmak üzere 15 öğrenci-ne sahiptir. 1949'da tümü TC vatandaşları 16 öğrenci; 1962'de 11'i TC vatandaşları 81 öğrenci; 1963'te 12'si TC vatandaşları 76 öğrencisi vardır. 1968 yazındaki mezun sayısı yalnızca dörttür.³ Faaliyetinde bulunduğu 127 yıl içinde, 930 mezun verir. Bunlardan 343'ü episkopos olur. Episkoposlardan 12'si patrik-lik makamına kadar yükselir.

Okulun Kapatılışı
1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun bazı maddelerinin 1971'de Anayasa Mahkemesi'nce iptali üzerine, 12 Ağustos 1971 tarihinde "gizli" bir yazıyla okulun yüksekokulu, 9 Temmuz 1971'den geçerli olmak üzere kapatılır.⁴ Bir süre önce, Patrik Athinagoras Başbakan Nihat Emin'e, 1 Temmuz 1971'de bir mektup göndererek, okulun 625 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden çok önce açıldığını, bir "meslek okulu" olmaktan öteye geçmediğini, bir özel yüksekokulu telakkî edilemeyeceğini anlatmış, ilgi ve himayesini talep etmişse de, okulun kapatılmasını önleyememiştir.
Okula tayin edilen kayımlık, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi üyelerinden Profesör Dr. Ömer İlhan Akipek'i avukat olarak tutar, o da Danıştay'a bu idari tasarrufun iptali isteğiyle, 17 Kasım 1971'de özelleştirilerek gelecekte dayanarak dava açar.⁵

3 *Eastern Churches Review*, cilt 1, 1966-1967, s. 319.

4 Özyılmaz, a.g.e., s. 101.

5 Elgin Macar, *Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi*, İstanbul, İletişim Yay., 2003, s. 294.

1. Bu okul, Lozan'ın 40. maddesi kapsamında given okullardandır.
2. Teoloji bölümünü bitirenlere verilen diplomalarda yer alan "İlse üzerine en az bir yıllık mesleki tahsil veren okullar derecesinde öğrenim görmüş sayılırlar" ibaresi dışında, TC İlse Diploması ile Teoloji Bölümü Diploması arasında hiçbir fark yoktur.
3. Okulun teoloji bölümü mezunları bu sıratla vatani görevlerini İlse mezunları gibi er olarak yaparlar.
4. Öğrencilerine üniversitede devam etmek isteyenler, İlse mezunları gibi giriş sınavına tabi tutulurlar.
5. Bu bölüm mezunları ancak rahiplik mesleğine kabul olunurlar.
6. Okul, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre kurulu-mus olmayıp 1844'ten beri faaliyet göstermektedir. Zaten, oku yönetmeliği-nin onaylandığı tarihten itibaren yürürlükte olan mevzuata göre özel yüksek okul adı-lamazdı.
7. Kapatılan bütün özel yüksek öğrenim kurumlarının öğrencilerine öğrenimlerine devam edebilmeleri amacıyla, mevcut üniversite ve akademile-re bağlanmalarına rağmen HRO'nun hakkında böyle bir işlem yapılmamış ol-ması kanun koyucunun bu okulu bir yüksek okul olarak görmemiş olduğu-nun açık bir delilidir.
- Okulun kayımlığı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi üyelerinden Prof. Dr. Hicri Fisek'e de bir mütalaa hazırlanmıştır. Fisek'in 10 Şubat 1972 tarih-li mütalaa da Özipek'in savunmasındaki ifadelerle benzerlik taşımaktadır.

Özelle gınlara yer verir:⁶

1. Okul kapatıldığı zaman, 625 sayılı yasanın iptal edilmemiş olan 25. maddesinde belirtilen bir azınlık okulu olarak işlemektedir. Bu maddede Lozan'ın 40 ve 41. maddelerine atfı yapar. Bu uygulamaya 625 sayılı yasanın bazı hükümlerinin iptali, Türk vatandaşlarının orta dereceli okullarının ka-panmasına yol açmadığı cihetle Lozan'da belirtilen eşitlik ilkesine aykırı ola-caktır.

2. Lozan gereği azınlıkların din ayınlıklarını icra etmeleri serbest olduğu-na göre, bu din adammın yetiştirilmesini de zorunlu kılar. 40. maddede de, "her türlü okulu vesair öğretim ve eğitim kurumları açması" hükmüne bağladığına göre, bu azınlıkların din adammı yetiştirecek okul açması laiklik ilkesini, laik devletin din okulu açmasından daha az zedeleyecektir.
3. Okul diplomaları, diğer İlse diplomaları gibi okulun müdürü ve Milli-

KAPATILDIKTAN SONRA

İl Eğitim müdürü, tarafından imzalanmaktadır. Oysa aynı devirde verilen özel yüksek okul diplomalarını okul müdürü ve Milli Eğitim bakanı imzala-maktadır.

4. Bu diplomanın üniversite ya da yüksek okul diplomasının sağladığı hakları sağlamayacağı, Milli Eğitim Bakanlığınca tasdik edilmiş olan okul yönetmeliğinde açıkça belirtilmiştir.

Danıştay'a açılan dava, Patrikhane'nin tüzet kısıllığı olmadığını, yargıya başvurma ve okul açma ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.⁷

Bu tarihten itibaren okulun sadece genel İlse kısmı eğitime devam eder. Ancak cemaatin azalmasına paralel olarak öğrenci sayısı da giderek azalır. Patrik Dimitrios, Milli Eğitim Bakan'ına yazdığı 4 Ağustos 1984 tarihli mektubun-da, "okul için önerilen kurucu adaylarının reddolunduğunu, bu nedenle res-mi yazışmaların ve SSK işleminin takip edilemediğini, bunlardan doğan hu-kuki davalarda bir avukat bile tutup kendisini savunamadığını, davaların gi-yapra sonuçlandırılmadığını, tazminatların mahkûm olduğuna ve sonuçta da oku-lun mallarına haciz uygulandığını" dile getirdi. Okulun müdürünün de yıllar-dır tavin edilemediğini, bu nedenle eğitim ve disiplinin aksadığını, öğrenimci tayinlerinin de yapılmamasından dolayı fiilen eğitimin de gerçekleşmediğini eler, bunun sonucunun da halen okuldaki öğrenci sayısının dörde inmiş ol-ması ile görüldüğünü belirtir. Sonuç olarak da okulun kapanmasını talep eder. Ancak bu istek "karşıllıklılık" ilkesi gereğince kabul edilmez.⁸

Konunun, Patrik Vartanoloomeos döneminde Patrikhane'nin en acil so-runu haline gelmesinden sonra Patrik, 4 Nisan 1996'da Başbakan Mesut Yılmaz'a bir mektup yazarak, Patrikhane'nin ruhban ihtiyacını dile getirir, okulun kapatılmasınayla birlikte adayların eğitim için yurtdışına gönderilmeye başlandığını, ancak bunun beklenen sonucu vermiyip, yeni sorunların doğ-masına yol açtığını belirtir. Okulun açılmasını talep eder.

7 Zekai Balıoğlu, *Gök Devleti, Patrikhane ve Rahipler Okulu*, İstanbul, Harp Akademikleri Komu-tanlığı Yayını, 2. baskı, 2000, s. 22.

8 Karşıllıklılık uygulamasının bir eleştirisi için bkz. Samim Ağbölü (ed.), *Reciprocity-Greek and Turkish Minorities Law*, Religion and Politics (İstanbul Bilgi University Press, 2008).

9 Macar, a.g.e., s. 296-297.

ki bütün okullar gibi kuralara bağlansa da, günlük işleyişinde gerekli serbes-
taye sahip bir Ruhban Okulu uygulaması" istediği, dile getirilir.

Başbakanlık'ın 3 Eylül 1999 tarihli isteği üzerine Yüksek Öğretim Ku-
rulu (YÖK), 14 Eylül 1999 tarihli toplantısında, İstanbul Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi bünyesinde, bir "Dünya Dinleri Kültürü Bölümü"nın kurulmasına
karar verir. Kuruluş işlemlerini yürütmeye görevi verilen Prof. Dr. Zekeriya Be-
yaz, gayrimüslim cemaatlerin ruhani liderlerine 14 Aralık 1999'da gönderdi-
ği bir mektupla, liderlerin öneri ve manevi desteklerini ister. Ancak cemaatler
ve ruhani kurumlar bu formüle ilgi göstermezler ve konu ortada kalır.

2002'de AKP'nin iktidara gelişyle birlikte, yeni hükümet üyeleri sık-
sık okulun açılmasında bir sakınca olmadığını, "yakında" adım atılacağını
belirtirler. Ancak bugüne kadar bir gelişme olmaz.

KORKULAR...

Okulun açılmasını istemeyenler birkaç gruba ayrılabilir. Bunların ilki,
Türkiye'nin Rum Patrikhanesi'ne yönelik, bugüne kadar izlediği politikanın
belirlenmesinde etkin oldukları ya da bu politikaları destekledikleri anlaşılan
kesimlere göre HRO, Patrikhanane'nin hatıra *Megali İdea*'nın "Harp Okulu" dur.
Dolayısıyla Türkiye'den, Yunanistan'ın kendisine yönelik bu yayılmacı ide-
olojisi besleyecek din adamları yetiştirmesine izin vermesi beklenmez. Bu
nedenle izin verememe politikası, Patrikhanane'ye karşı izlenen "yok etme" po-
litikasıyla tutarlıdır.¹⁰

Cemaati hızla azalan Patrikhanane, din adamları olmak isteyen genç bul-
makta gittikçe zorlanmakta, buldukları genellikle yurtdışına göndermekte,
bunların da bir kısmı geri dönmemektedir. 1923 tarihli, patrik adaylarına
Türkiye vatandaşlığı getiren İstanbul Valiliği tezkeresi nede-
niyle, muhtemel aday sayısı her geçen gün azalmaktadır. Böylece, bu "tutar-
lı" politika sayesinde belki de 30-40 yıl içinde Patrikhanane'nin patrik adayı bu-
lamayıp "kendiliğinden" yok olacağı hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra, ay-
nı kesimlerce zaman zaman Rum Patrikhanesi'ne yönelik sorularını
gözetmek amacıyla, Yunanistan'la "karşılıklılık" ilkesi çerçevesinde değeri-

10 Fener Rum Patrikhanesi'nin Dünü-Bugünü-Xarını, İstanbul, Harp Akademikler Komutanlığı Ya-
yını, 1995, s. 41-42.

dinlenmesi gerektirdiği de dile getirilmektedir. Oysa, bu konuda dışarıdan eleştiri
gelirdiğinde, Patrikhanane'nin bir "Türk kurumu" olduğu söylemi kullanılmak-
ta, dolayısıyla konunun Türkiye'nin "ig işi" olduğu vurgulanmaktadır. Bura-

da bir çifte standart olduğu çok açıktır.

Görülüyor üzere bu kesimler, *Megali İdea*'nın 1922 yeniliğinden son-
ra tarihin gölüğünde yerini aldığını, artık Yunan dış politikasının hedefi ol-
maktan çıktığını bilmekte ya da kabul etmekte istememektedirler. Ayrıca,
bu "Türk kurumu"nun Yunanistan'a karşı, sanki "yabancı" bir kurummuş
gibi, "karşılıklılık" ilkesi çerçevesinde kullanılması isteyeblemektedirler.
Oysa, Lozan'da bu anlamda bir "karşılıklılık" ilkesi mevcut değildir. Anlaş-
manın 45. maddesine gönderme yapılarak hatırlatılan bu durum, aslında sa-
dece bu maddeden önce Türkiye'deki için sayılan azınlık haklarının,
Yunanistan'da da aynen geçerli olduğu, onu da bağladığı anlamına gelmekte-
dir. Lozan, Yunanistan ve Türkiye arasındaki bir ikili anlaşma değil, ulusla-
ratası bir andlaşmadır. Dolayısıyla, Türkiye ve Yunanistan'dan birinin, kendi
vatandaşlarına uyguladığı ayrımcılıklar ve hak ihalleri, diğerinin de kendi
vatandaşlarına benzer yaptırımlar uygulamasının gerektirici olamaz. Zaten
karşılıklılık ilkesinin böyle yorumlanması uluslararası hukuktaki, bu ilkenin
"insan haklarına aykırı uygulanamayacağı" ilkesine de aykırıdır.

Bazı karar vericilerde, İmam-hatiplerin bu kadar gündemde olduğu bir
dönemde, Hristiyanlara ruhban okulu açma izni verilmesinin İslami bir mu-
halefet doğmasına yol açacağı kaygısının mevcudiyeti de bir sır değildir. An-
cak, çok temel bir fark gözetilmeden kavrılmaktadır ki, Hristiyanlıkta bir ruhban
sınıfı vardır ve Hristiyanların bunlar olmaksızın ibadet söz konusu değildir.
İmam-hatipler, İslamiyet'te ruhban sınıfı olmamasından dolayı, bu amaçla
değil, farklı beklentilerle kurulmuş okullardır. Örneğin eski başbakanlardan
Erbakan, bu okulların "arka bahçeleri" olduğunu dile getirmişti.
Eндіye duyulan konulardan biri de, okul haksız yere kapatıldığından,
herhangi bir yasal değişikliğe gidilmeyle okul eski statüsü ile açılırsa, Patrik-
hanane'nin tazminat hakkı doğacak olmasıdır.

SORUNUN ÇÖZÜMÜ İÇİN ÖNERİLER

Teorik olarak, belli bir dinin eğitimi ve din adamları formasyonu, genellikle o
dinin ve mezhebin görevlilerince idare edilen okulu ve fakültelerde verilir. La-
iklik ilkesinin uygulanması bakımından Türkiye ile büyük benzerlikler gösteren
Fransa'da bu sorun, büyük ölçüde 9 Aralık 1905 tarihli kanunla çözülmüş ve
kilise ile devletin düzenlemeye alanları ayrılmıştır. Bu kanuna şu ilkelere hakim-

dir: Cumhuriyet, vicdan özgürlüğünü kabul edince ibadet özgürlüğünü güvence altına alır. Cumhuriyet hiçbir dinî grubu tanımaz ve bunlardan hiçbirini mali yardım yapmaz ve maaş vermez. Fransa'da, dinî okulların örgütlenmesi (Alsace-Lorraine bölgesi hariç), tamamen dinî gruplara ve mezheplere bırakılmıştır.

Laik bir devletin ruhban yetiştirmesi, laiklik kavramı ile çelişki içerir. Oysa, Ortodoks ilahiyat eğitimi, basit bir ders düzeninden ibaret olmayıp günün muhtelif saaatlerinde ayinlere katılmak ve oruç dönemlerine riayet etmek gibi karmaşık ibadetleri de içermektedir. Diğer yandan, mevcut ilahiyat fakülteleri, fîlen İslam dinî konusunda eğitim veren ve bu din üzerine araştırmalar yürüten kurumlardır.

Çözüm, bu okulun bir "Patrilik semineri" olarak anlaşılmamasından ve denetimi MEB'de olmak kaydıyla, yönetiminin tamamen Patrilikane'ye bırakılmasıdır. Bu okulun diploması ile sadece ruhban olunabileceği, üzerinde belirtilmemiştir.

Rum azınlık mensuplarının sayısının çok az olması nedeniyle, Rubban Okulu'na Türkiye'den basıyarak gidecek öğrenci sayısı da fazla olmayacaktır. Oysa Patrilikane'nin ekümenikliği nedeniyle, okulun Türkiye dışındaki Ortodokslardan büyük ihtimaldir. Okula yabancı öğrenciler kabul edilmemesi de bu nedenle gereklilik arz etmektedir. Patrilikane olarak ruhbanı yönetimi altındaki dünyanın çetresi bölgelelerinden öğrencilerin gelmesini isteyecektir. Hatta, onun yönetimi altında olmasa da, Ortodoks ilahiyatı öğrenmek isteyen öğrenci sayısı da muhtemel öğrenci adayları arasında yer alacaktır. Nitekim 1964 yılında yasaklanmaya kaldırılan Türkiye'deki harp okullarında bile yabancı öğrenciler eğitim gördüğü, Erasmus programı ile Türk öğrencilerin yurtdışına gitmesi ve yabancı öğrencilerin Türkiye'ye geldiği günümüzde, yabancı öğrencilerin engellenmesinin savunulması mümkün değildir.

Hükümet iradesini, okulu açma yönünde defalarca açıklanmış bulunan yor. Artık sorun açılma-akılama aşamasından çıkmış ve hangi formülle açılacağı noktasına ulaşmıştır. Hükümetin, kendinden önceki hükümet döneminde ortaya atılan ancak taraflara büyük sorunlar çıkarmış olduğu keskin olan YÖK'e bağlı okul formülünden uzaklaşarak, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olacak özel statülü bir okul formülüne meylettiği görülmektedir.

SONUÇ
1923 Lozan Barış Antlaşması'nın 40. maddesi, bu konu ile doğrudan ilgili-dir:

"Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı ayrıcalıklardan yararlanacaklardır. Özellikle, gıdelerini kendi ödemek üzere, her türlü bayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlarla, her türlü okullar ve buna benzer diğer kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve bunlarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinleri serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır." (italik-ler bana ait-EM)

Ruhban ihtiyacının bireysel özgürlükler/haklar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Dolayısıyla bunun hukukî temelleri, Türkiye'nin hukuk mevzuatı bunca uyum pakctinden sonra değiştirilmesiyle birliktir, artık, azınlıklara verilen "pozitif haklar" da değil, ülkedeki herkes için geçerli olan "negatif haklar" da aranmalıdır.

Unutulmaması gereken, laik bir devletin din adamı yetiştirmeyeceği veya yetiştirmemesi gerektiğidir. Bu nedenle doğru olan, devletin gözetimi ve denetimi altında, her Hristiyan cemaatin kendi ruhbanını, parasını cemaatinden toplayarak ve elbette müfredatını belirleyerek, kendisinin yetiştirmesidir. Dünyadaki laik uygulama budur. Türkiye'nin okullarındaki zorunlu din derslerinde "resmî İslâm" gibi, HRO'nun bir ilahiyat fakültesi-tesine bağlanmasında ısrar ve böylece ilahiyat fakültelerinde "resmî Hristiyanlık" öğretilmesi, laik düzenle bağdaşmayacak, zorlama bir uygulama olacaktır.

